

Hjälpmedelsverksamheten- uppföljning av granskning från 2022

Revisionsrapport nr 4 2025

Ansvarig verksamhet	Revisionskontoret
Kontakt	Emilia Nordin, emilia.nordin@regionvarmland.se tele; 010-831 42 66
Datum	2025-06-10
Diarienummer	Rev/25008
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Avgränsning.....	4
1.3 Revisionskriterier	5
1.4 Ansvarig nämnd.....	5
1.5 Metod.....	5
1.6 Bakgrund – Tidigare granskning avseende granskning av hjälpmedelsverksamheten ..	5
2. Granskningens resultat.....	7
2.1 Finns rutiner för att inhämta information avseende leverans, reparation och service samt återlämning av hjälpmedel från kommunerna?	7
2.2 Finns rutiner, uppföljning och analys avseende jämlik förskrivning i länet och för att vid behov vidta ändamålsenliga åtgärder?	8
2.3 Hur arbetar Hjälpmedelsnämnden med att säkerställa att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningen för förskrivare eftersom det är Hjälpmedelsnämndens ansvar att erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet?	9
4. Sammanfattande bedömning	11
5. Källor.....	13

1. Inledning

Regionens revisorer har ansvar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket de beskrivit de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I "Revisionsplan 2025" ingår en uppföljning av granskningen av hjälpmedelsverksamheten från 2022.

Ett grundläggande mål för all hälso- och sjukvård är att säkerställa att alla får god vård på lika villkor. Det innebär att medborgare i behov av habilitering, rehabilitering och hjälpmedel ska ha samma möjligheter att få vård och bli rättvist behandlade, oavsett ålder, kön, bostadsort, utbildning eller ekonomi.

Hjälpmedelsförskrivning sker inom flera områden av hälso- och sjukvården, såsom habilitering, rehabilitering, logopedi och psykiatri, samt inom kommunal verksamhet. Ansvaret för hjälpmedelsförsörjningen delas mellan kommuner och regioner, och regleras genom lokala avtal. Dessa avtal fastställer hur huvudmännen fördelar ansvaret och vilka avgifter som kan tillämpas.

Förskrivning av hjälpmedel utförs av olika yrkesgrupper, bland annat sjuksköterskor, logopeder, arbetsterapeuter, fysioterapeuter, audionomer och läkare. Dessa professioner säkerställer att hjälpmedel anpassas efter individens behov, för att ge bästa möjliga stöd och förbättra livskvaliteten.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att följa upp granskningen av hjälpmedelsverksamheten från 2022. Den övergripande frågan är om och hur Hjälpmedelsnämnden, vidtagit åtgärder inom de utvecklingsområden som lyftes fram i den tidigare granskningsrapporten.

Granskningen ska ge svar på följande revisionsfrågor:

- Finns rutiner för att inhämta information avseende leverans, reparation och service samt återlämning av hjälpmedel från kommunerna?
- Finns rutiner uppföljning och analys avseende jämlik förskrivning i länet och för att vid behov vidta ändamålsenliga åtgärder?
- Hur arbetar Hjälpmedelsnämnden med att säkerställa att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningen för förskrivare eftersom det är Hjälpmedelsnämndens ansvar att erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet?

1.2 Avgränsning

Granskningen avgränsas till en uppföljning av granskningen av hjälpmedelsverksamheten från 2022. Granskningen ska ligga till grund för ansvarsprövningen 2025.

1.3 Revisionskriterier

Granskningen ska utgå från Regionfullmäktiges beslut samt tillämplig lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer.

1.4 Ansvarig nämnd

Hälso- och sjukvårdsnämnden och Hjälpmedelsnämnden är ansvariga nämnder för frågor avseende hjälpmedelsverksamhet i regionen.

1.5 Metod

Granskningen har genomförts i form av dokumentstudier, intervjuer, och/eller metoder som bedöms vara relevanta för granskningen.

1.6 Bakgrund – Tidigare granskning avseende granskning av hjälpmedelsverksamheten

Regionens revisorer genomförde 2022 en granskning avseende hjälpmedelsverksamheten, med hjälp av konsulten Helseplan. Det övergripande syftet med granskningen var att ge revisorerna underlag för att bedöma om Hälso- och sjukvårdsnämnden och Hjälpmedelsnämnden bidrar till fullmäktiges mål om en jämlik förskrivning av hjälpmedel över hela länet. Granskningen skulle också innehålla en bedömning av om Hjälpmedelsnämnden säkerställer att styrningen och den interna kontrollen är tillräcklig vad gäller inköp, lagerhållning och service av hjälpmedel.

I rapporten redovisade konsulterna bland annat följande sammanfattande iakttagelser:

- Den samlade bedömningen är att Hälso- och sjukvårdsnämnden och Hjälpmedelsnämnden **inte fullt ut** bidrar till Regionfullmäktiges mål om en jämlik förskrivning av hjälpmedel över hela länet. Hjälpmedelsservice ska i form av kompetenscentrum tillhandahålla utbildning till samtliga förskrivare i syfte att uppnå en jämlik förskrivning i länet. Inom ramen för granskningen har det inte framkommit att det finns särskilda delar av utbildningen som belyser jämlik förskrivning samt att det saknas rutiner för kontinuerlig uppföljning och analys kring jämlik förskrivning.
- Den samlade bedömningen är att Hjälpmedelsnämnden **till viss del** säkerställer att styrningen och den interna kontrollen är tillräcklig vad gäller inköp, lagerhållning och service av hjälpmedel. Däremot delas ansvaret med dels regionala, dels kommunala verksamheter vilket gör att Hjälpmedelsnämnden inte har ansvar eller kontroll över delar av inköps-, lagerhållnings- eller serviceprocessen. Helseplan bedömer sammanfattningsvis att Hälso- och sjukvårdsnämndens och Hjälpmedelsnämndens verksamheter inte är helt ändamålsenliga avseende uppdrag inom hjälpmedelsverksamheten.”

Utifrån granskningens resultat rekommenderades Hjälpmedelsnämnden tillse att:

- *en rutin införs för att inhämta information avseende leverans, reparation och service samt återlämning av hjälpmedel från kommunerna i syfte att kunna stötta och vid behov kunna besluta och vidta åtgärder.*
- *upprätta rutiner för uppföljning och analys avseende jämlik förskrivning i länet och att vid behov vidta ändamålsenliga åtgärder.*
- *säkerställa att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningen för förskrivare eftersom det är Hjälpmedelsnämndens ansvar att erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet.*

Den 23 februari 2023 lämnade Hjälpmedelsnämnden sitt svar på de ovan nämnda rekommendationerna. I svaret framgick att Hjälpmedelsservice hade påbörjat arbetet med att utveckla en rutin för att samla in information om leverans, reparation, service och återlämning av hjälpmedel från kommunerna. Syftet med rutinen är att kunna ge stöd, fatta beslut och vidta åtgärder vid behov. Kommunerna ansvarar för återlämning, reparation och service, medan Hjälpmedelsservice tillhandahåller rapporter vid efterfrågan. Hjälpmedelsnämnden följer kontinuerligt upp leveranstider genom svar på planeringsdirektiv.

Hjälpmedelsservice har som uppdrag att upphandla, köpa in och distribuera hjälpmedel till huvudämnena. Detta omfattar hjälpmedel för boende, närmiljö, förkola, skola samt vård och behandling. Verksamheten är en del av Hjälpmedelsnämnden, ett samarbete mellan Region Värmland och länets kommuner, och styrs av hälso- och sjukvårdslagen samt FN:s konventioner om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och barnens rättigheter.

Arbetet med att säkerställa jämlik förskrivning i länet pågår. Hjälpmedelsservice planerar att se över styrande dokument, och en dialog kring definitionen av jämlik förskrivning är planerad att hållas i nämnden under 2023. Denna dialog kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med att uppnå jämlikhet i förskrivningen.

För att främja en jämlik förskrivning inkluderas jämlikhetsaspekter i utbildningen för förskrivare, vilket är Hjälpmedelsnämndens ansvar. Hjälpmedelsservice arbetar aktivt med att anpassa den webbaserade förskrivarutbildningen för att tydliggöra och definiera vad jämlik förskrivning innebär. Socialstyrelsens stöd i förskrivningsprocessen används även i utbildningen för att säkerställa en jämlik och behovsanpassad förskrivning.

2. Granskningens resultat

2.1 Finns rutiner för att inhämta information avseende leverans, reparation och service samt återlämning av hjälpmedel från kommunerna?

Hjälpmedelsservice ansvarar för inköp, lagerhållning och distribution av hjälpmedel. De erbjuder också teknisk service och support för hjälpmedel som eldrivna rullstolar och kommunikationshjälpmedel.

I svaret från på den tidigare granskningen uppgav Hjälpmedelsnämnden de att hade påbörjat arbetet med att utveckla en rutin för att samla in information om leverans, reparation, service och återlämning av hjälpmedel från kommunerna. Syftet med rutinen är att kunna ge stöd, fatta beslut och vidta åtgärder vid behov.

Intervjuad uppger att Hjälpmedelsnämnden inte äger produkterna, utan att nämnden finns för att bidra till en jämlik förskrivning i länet. Hjälpmedelsservice ansvarar för att köpa in produkter som sedan säljs vidare till kommunerna och inom Regionen. Inom ramen för granskningen har ingen rutin avseende leverans, reparation, service eller återlämning framkommit. Intervjuad uppger emellertid att när kommunen köpt in ett hjälpmedel äger de hjälpmedlet och ansvarar för att hjälpmedlet blir levererat till brukaren i kommunen. De har även ansvar att hjälpmedlet får den service som krävs.

Hjälpmedelsnämndens uppdrag omfattar således inte leverans till brukare, service och reparation eller återlämning utan detta ansvarar respektive huvudman för, beroende på produktområde. Detta styrks av reglementet där det framgår att Hjälpmedelsnämnden ska ansvara för upphandling av hjälpmedel samt svara för lagerhållning och distribution av dessa hjälpmedel. Leverans till brukare omnämns inte. Intervjuad uppger att kommunerna, eftersom de äger hjälpmedlen de köpt in, också har ansvar för att de återlämnas.

Hjälpmedelsservice stöttar regionen och kommunerna med att ta fram både operativa och strategiska rapporter utifrån beställarens behov. Dessa rapporter fungerar som besluts- och uppföljningsunderlag på flera olika nivåer i både regionen och kommunerna.

Vanligtvis innehåller rapporterna följande delar:

- **Förskrivningsstatistik** som visar hur många hjälpmedel som har förskrivits per kategori, tidsperiod och förskrivande enhet. Statistiken används främst för verksamhetsuppföljning och resursplanering.
- **Beståndsoversikter** som redovisar lagerstatus och var hjälpmedlen är placerade – fördelat på kommuner, enheter eller patientgrupper – vilket underlättar inköpsplanering, omfördelning och återtag.

- **Ekonomiska sammanställningar** där kostnader för inköp, service och reparationer ställs mot eventuella uthyrnings eller utlåningsintäkter. Dessa ger underlag för budgetuppföljning och prognoser.
- **Service- och reparationshistorik** med uppgifter om antal ärenden, felorsaker och ledtider. Informationen används för kvalitetssäkring och beslut om byte eller bortgallring.
- **Återlämningsstatistik** som redovisar volymer och andelar återtagna hjälpmedel samt skadelägen.
- **Leveransprecision** som följer tiden från beställning till leverans till huvudman och, i den mån uppgifter finns, vidare till brukare. Syftet är att övervaka logistikflöden och servicenivåer.
- **Kvalitets- och avvikelserapporter** som sammanställer reklamationer, avvikelser och eventuella patientincidenter för riskhantering och förbättringsåtgärder.

Kommuner och regionens verksamheter använder materialet för att följa upp bland annat förbrukning och kostnader, identifiera avvikande trender, planera budget och inköp samt säkerställa kvalitet och patientsäkerhet. Genom dessa rapporter som tillhandahålls av Hjälpmedelsservice kan verksamheterna följa hur många hjälpmedel som förskrivs, hur lagret förändras och hur snabbt ärenden hanteras. Detta gör det möjligt att tidigt upptäcka ovanligt hög efterfrågan eller avvikelser i serviceledtider.

Sammanställda nyckeltal från rapporterna kan ingå i årsredovisningar eller skickas till nationella datainsamlingar (t.ex. Socialstyrelsen) för att visa hur väl verksamheterna uppfyller krav på tillgänglighet, kostnadseffektivitet och kvalitet.

2.2 Finns rutiner, uppföljning och analys avseende jämlik förskrivning i länet och för att vid behov vidta ändamålsenliga åtgärder?

I protokollet från Hjälpmedelsnämndens arbetsutskott den 24 januari 2025 (§8) framgår att enhetschefen lyfter frågan om jämlik förskrivning av hjälpmedel. I svaret på en tidigare revisionsrapport om granskning av hjälpmedelsverksamheten framgår att Hjälpmedelsservice ska genomföra en översyn av styrande dokument kopplade till jämlik förskrivning. Samtidigt har en dialog kring definitionen av vad som menas med jämlik förskrivning utlovats att hållas i nämnden.

Enhetschefen planerar att presentera statistik som kan belysa eventuella skillnader i förskrivningen av hjälpmedel. Om statistiken visar på avvikelser kan orsakerna diskuteras för att initiera åtgärder som främjar jämlikhet. Enhetschefen efterfrågar därför synpunkter på vilken typ av statistik som bör tas fram och för en dialog med hjälpmedelsnämndens arbetsutskott.

Arbetsutskottet betonar att det är avgörande att definiera vad som menas med jämlik förskrivning innan diskussioner förs om hur jämlikhet ska uppnås. Först när begreppet är tydligt definierat finns anledning att samla in och presentera relevant

statistik. Exempel på intressant statistik som skulle kunna analyseras är kostnader för inköp och genomsnittlig väntetid för att få ett hjälpmedel förskrivet.

I protokollet från Hjälpmedelsnämndens arbetsutskott den 14 mars 2025 (§18) beskrivs att arbetet med att definiera vad som menas med jämlik förskrivning försenas något jämfört med den ursprungliga planen. Beredningsgruppen, som tidigare hette Riktlinjegruppen, har inte möjlighet att ta upp ärendet förrän i april. Därefter kommer nätverket för hjälpmedelsfrågor att behandla ärendet i maj. Detta innebär att ärendet inte kan tas upp i hjälpmedelsnämnden förrän efter sommaren.

Enligt protokollet är den nya planen att förslaget till definition ska beredas av arbetsutskottet den 5 september 2025, och beslut förväntas fattas i nämnden den 26 september 2025. När hjälpmedelsnämnden har godkänt en definition, kommer statistik att tas fram och presenteras för nämnden.

2.3 Hur arbetar Hjälpmedelsnämnden med att säkerställa att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningen för förskrivare eftersom det är Hjälpmedelsnämndens ansvar att erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet?

I Region Värmland är hjälpmedelsverksamheten en integrerad del av hälso- och sjukvården, där både regionen och kommunerna har definierade ansvarsområden för att säkerställa att patienter får tillgång till lämpliga hjälpmedel baserade på deras individuella behov.

I Region Värmland innebär ansvarsfördelningen att Regionen har ansvar för hjälpmedel som kräver specialist eller läkarkompetens att prova ut och förskriva, som exempelvis el drivna rullstolar och kommunikationshjälpmedel. Kommunens ansvar är mer frekventa hjälpmedel som används i hemmet, exempelvis rullatorer, manuella rullstolar och hygienhjälpmedel. Förskrivningsprocessen följer Socialstyrelsens föreskrifter och omfattar faser som utprovning, anpassning, information, instruktion och uppföljning. Förskrivaren har ett helhetsansvar men kan samverka med andra professioner.

Hjälpmedelsnämnden i Värmland ansvarar för att erbjuda kompetensutveckling för förskrivare av hjälpmedel, vilket inkluderar att säkerställa att jämlikhetsaspekter beaktas i utbildningarna. Enligt nämndens reglemente ska de erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet för förskrivare och övrig personal inom länets hjälpmedelsverksamhet.

För att uppnå detta anordnar Hjälpmedelsnämnden både digitala och fysiska utbildningar för förskrivare. I årsredovisningen för 2024 framkommer att under 2024 genomfördes 20 utbildningar med över 375 deltagare. Dessa utbildningar syftar till att främja en god och jämlik hälsa i hela länet genom att erbjuda gemensamma utbildningar för förskrivare, utbildningar i samband med upphandling av hjälpmedel samt nätverksträffar för förskrivare och andra medarbetare som arbetar med hjälpmedel.

Efter genomförda utbildningar skickades en enkät ut i syfte att kartlägga behov och önskemål kring utbildningsinsatser. Parallellt fördes en dialog inom hjälpmedelsnätverket om utbildningsfrågor. Utifrån den återkoppling som framkom, bland annat genom enkäten, återupptogs de fysiska förskrivarutbildningarna i stället för de digitala alternativen.

Utöver utbildningar deltar Hjälpmedelsnämnden i etablerade nätverk, såsom Nätverket för hjälpmedelsfrågor och Riktlinjegruppen, där sakkunniga medarbetare från huvudmännen bidrar till en jämlik förskrivning av hjälpmedel i hela Värmland. Under 2024 genomfördes 19 nätverksträffar med cirka 368 deltagare.

Genom dessa insatser strävar Hjälpmedelsnämnden efter att integrera jämlikhetsaspekter i utbildningen för förskrivare och säkerställa att hjälpmedel förskrivs på lika villkor till de som behöver dem i hela Värmland.

4. Sammanfattande bedömning

Syftet har varit att följa upp den tidigare granskningen av hjälpmedelsverksamheten från 2022. Den övergripande frågan som besvarats är om och hur Hjälpmedelsnämnden vidtagit åtgärder inom de utvecklingsområden som lyftes fram i den tidigare granskningsrapporten.

Granskningen av Hjälpmedelsnämndens arbete med hjälpmedelsverksamheten i Region Värmland visar att flera viktiga åtgärder har vidtagits för att åtgärda de utvecklingsområden som identifierades i den tidigare granskningen från 2022.

Hjälpmedelsservice sköter inköp, lagerhållning och distribution till huvudmännen. Någon etablerad rutin för att systematiskt samla in data från kommunerna om leverans till brukare, reparationer, serviceinsatser eller återlämning finns dock inte. När kommunerna har köpt hjälpmedel övergår ägandet och därmed ansvaret för slutleverans, underhåll, service och återtag till respektive kommun. Detta överensstämmer med Hjälpmedelsnämndens reglemente, som begränsar nämndens roll till upphandling, lagerhållning och distribution till huvudmännen. Hjälpmedelsservice bistår visserligen med skräddarsydda rapporter som fungerar som bland annat beslutsunderlag och gör det möjligt att följa upp och identifiera trender som kan indikera behov av åtgärder. Dessa rapporter tas fram först efter beställning och utgör därför inget regelstyrt system för insamling eller återrapportering.

Vad gäller jämlik förskrivning har Hjälpmedelsnämnden påbörjat en process för att definiera begreppet och säkerställa att relevant statistik samlas in för att följa upp och vidta nödvändiga åtgärder. Det pågår också en dialog om hur jämlik förskrivning ska förstås och mätas.

Arbetet med att säkerställa att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningarna för förskrivare pågår aktivt, och Hjälpmedelsnämnden har anpassat utbildningsmaterialet för att stödja jämlik förskrivning.

Sammanfattningsvis bedöms att Hjälpmedelsnämnden tagit viktiga steg för att hantera de utvecklingsområden som identifierades i den tidigare granskningen, även om arbetet med att säkerställa jämlik förskrivning fortfarande pågår. Fortsatt fokus på att implementera och följa upp de tidigare åtgärderna är centralt för att uppnå en jämlik förskrivning och effektiv hantering av hjälpmedel i länet.

Revisionsfråga	Bedömning
Finns rutiner för att inhämta information avseende leverans, reparation och service samt återlämning av hjälpmedel från kommunerna?	Inom ramen för granskningen har ingen rutin avseende leverans, reparation, service eller återlämning framkommit. Hjälpmedelsnämndens uppdrag omfattar inte leverans till brukare, service och reparation eller återlämning utan detta ansvarar respektive huvudman för, beroende på produktområde. Detta styrks av reglementet där det framgår att Hjälpmedelsnämnden ska ansvara för upphandling av hjälpmedel samt svara för lagerhållning och distribution av dessa hjälpmedel.
Finns rutiner, uppföljning och analys avseende jämlik förskrivning i länet och för att vid behov vidta ändamålsenliga åtgärder?	Ja, arbetet är pågående. När hjälpmedelsnämnden har godkänt en definition av vad som menas med jämlik förskrivning, kommer statistik att tas fram och presenteras för nämnden. Beslut förväntas fattas i nämnden den 26 september 2025.
Har Hjälpmedelsnämnden säkerställt att jämlikhetsaspekter inkluderas i utbildningen för förskrivare eftersom det är Hjälpmedelsnämndens ansvar att erbjuda kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet?	Ja, genom olika insatser strävar Hjälpmedelsnämnden efter att integrera jämlikhetsaspekter i utbildningen för förskrivare och säkerställa att hjälpmedel förskrivs på lika villkor till de som behöver dem i hela Värmland.

5. Källor

- Reglemente Hjälpmedelsnämnden i Värmland (giltigt från och med 2022-06-08)
- Policy för hjälpmedelsverksamheten
- Styrdokument för förskrivning av hjälpmedel
- Årsredovisning 2024 Hjälpmedelsnämnd - gemensam nämnd för Värmlands kommuner och Region Värmland
- Hjälpmedelsnämndens protokoll 2024–2025

Intervjuer

- Enhetschef, Hjälpmedelsservice

Revisionen är ett demokratiskt kontrollinstrument som på uppdrag av fullmäktige ska granska styrelsens och nämndernas verksamhet samt presentera en revisionsberättelse. I Kommunallagen fastslås att revisorerna bland annat ska granska:

- Om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.*
- Om räkenskaperna är rättvisande, samt*
- Om nämndernas interna kontroll är tillräcklig.*

Vidare genomför revisorerna fördjupade granskningar inom områden där det finns betydande risker som kan medföra allvarliga konsekvenser.

Region Värmlands revisorsgrupp består av sju revisorer som utses av Regionfullmäktige. Revisionen biträds av sakkunniga vid regionens egna revisionskontor samt av upphandlade revisionsbyråer.

Information om revisionen och revisionsrapporter hittar du här: [Revision - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se)
